



XALQ TA'LIMI TIZIMIDA O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARI: MUAMMO VA ULARNING YECHIMLARI

G.S.Alibekova

*Toshkent viloyati Oqqo'rg'on tumani MMTB tasarrufidagi
18-umumiy o'rta ta'lim maktabi Amaliyotchi psixologi*

Annotatsiya: Maqolada umumta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish bo'yicha ishlarni tashkil etish, kasbga yo'naltirishning nazariy asoslari, asosiy tamoyillari va mavjud muammolarga yechimlar berilgan.

Kalit so'zlar: Kasb-hunar, integratsiya, texnologiya, tamoyil, malaka, ta'lim, mutaxassis

Asosiy qism

Kasb-hunarga yo'naltirish – umuminsoniy madaniyatni shakllantirish jarayonining tarkibiy qismlaridan biri sifatida yosh avlodning kasbiy tiklanishi, tabiat in'om etgan (tug'ma) qobiliyatlarini rivojlantirishga ko'maklashish, insonga kasbiy o'zligini anglashiga yordam beruvchi maxsus chora-tadbirlar majmuasi bo'lib, uning imkoniyat va ehtiyojlarini hisobga olgan holda, bandlik va maqbul ta'lim turini tanlash ishlarida, turli xil malakali kasb mutaxassislariga bo'lgan ehtiyojlarda jamiyatning g'amxo'rliqi sifatida namoyon bo'ladi.

Zamonaviy texnika va texnologiyalar shiddat bilan rivojlanib borayotgan bugungi kunda jamiyatimizning barcha sohalarida keskin o'zgarishlar kuzatilmoqda. Shunga hamnafas tarzda ta'lim tizimini ham bosqichma-bosqich isloh qilib borish zamon talabi doirasida jadallashib bormoqda. Keyingi yillarda mamalakatda ta'lim-tarbiya tizimining sifati va samaradorligini oshirish, bog'cha tarbiyalanuvchilari, o'quvchi va talaba yoshlarda zamonaviy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, ta'lim tizimlari hamda ilm-fan sohasi o'rtasida yaqin hamkorlik va integratsiyani, ta'limning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash borasida tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Bu borada, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.11.2020 yildagi PF-6108 sonli farmoni o'z vaqtida chiqarilgan va o'ta muhim hujjatdir. Ushbu farmonda Xalq ta'limi vazirligiga topshiriq sifatida o'quvchilarni kelgusi hayotga tayyorlash va ularga o'z bilim va ko'nikmalaridan amaliyotda foydalanishni o'rgatuvchi malaka talablarini sinflar kesimida ishlab chiqish, umumta'lim muassasalari bitiruvchilari o'z iqtidori va qiziqishlariga mos kasbni tanlab olishi, mehnat bozorida munosib o'rinni topishi, kasbiy faoliyatida muvaffaqiyatga erishishi uchun "Kasbga yo'naltirish tizimini joriy



etish, 7-sinfdan boshlab o'quvchilar o'rtasida interaktiv so'rovnomalar o'tkazish, kasb-hunarga bo'lgan qiziqishini aniqlash va ularning ma'lumotlar bazasini yaratish, 7-sinf o'quvchilari uchun har oyda bir marta "kasblar olamiga sayohat" mavzusida kurslar olib borish, 8-sinf o'quvchilari uchun har chorakda kamida bir marotaba "Mening kelajakdagi kasbim" mavzusida seminar-treninglar olib borish hamda, o'quvchilarni kelajakda egallamoqchi bo'lgan kasblarga yo'naltirish, 9-sinf o'quvchilarining kasbiy moyilligi bo'yicha o'tkazilgan pedagogik-psixologik tashxislar natijalari asosida kelgusida aniq ishchi kasblar bo'yicha kasb-hunar maktablarida ta'lim olishi mumkin bo'lgan o'quvchilar o'rtasida kasbga yo'naltirish ishlarini olib borish ko'zda tutilgan.

Kasb-hunarga yo'naltirishni tashkil etishga nisbatan texnologik yondashuv-bu o'quvchi- yoshlar tomonidan o'zlashtirilgan nazariy va amaliy ko'nikma hamda malakaga aylantirish, ularga faol kasbiy yo'naltirishni tashkil etish tajribasni yuzaga keltirish hamda kasbiy qobiliyat va layoqatlari asosida kasbiy qarorlar qabul qilishni rivojlantirishga yo'naltirilgan faoliyat jarayonida amaliyotchi psixolog va kasb-hunarga yo'naltiruvchilar uchun kasb-hunarga yo'naltirishni tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish majmuyi bo'lib xizmat qiladi.

Kasb-hunarga yo'naltirishda quyidagi tamoyillar asos qilib olingan:

- kasb-hunarga yo'naltirish xizmatlarining majmuaviy xarakterdaligi;
- iqtisodiy rivojlanish va mehnat bozorini o'rganish va prognoz qilish orqali jamiyat va shaxs qiziqishlarini muvofiqlashtirish;
- shaxsni kasb-hunarga yo'naltirish va psixologik-pedagogik tashxis qilish shakli, uslublari va vositalarining ilmiy asoslanganligi;
- O'zbekiston fuqarolarining va (lozim bo'lganda) boshqa davlat fuqarolarining o'qish, ish joyi, yoshi, jinsi, millati va diniy dunyoqarashidan qat'iy nazar kasb-hunarga yo'naltirish xizmatlaridan foydalanishga teng huquqligi;
- kasb tanlash yoki almashtirish, ta'lim turi va ishga joylashish imkoniyatlariga nisbatan kasbiy va boshqa axborotlarning tushunarlilikligi;
- umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilariga psixologik-pedagogik va kasb-hunarga yo'naltirish xizmatlarini ko'rsatishning majburiyligi va bepulligi, aholining boshqa guruhlariga davlat darajasida kafolatlangan kasbiy tashxis va maslahat berishning ixtiyoriyligi;
- kasbiy tanlov, tashxis va maslahat xulosalarining ob'yektivligi, maxfiyligi va tavsiyaviy xarakterda ekanligi;
- kasb-hunarga yo'naltirish xizmatlari xodimlarining kasbiy axloq normalariga rioya etishligi.